

چکیده

عملیاتی شدن اوراق استصناع به‌عنوان جایگزینی برای اوراق قرضه در بانکداری اسلامی و خرید و فروش آن توسط بانک مرکزی در قالب اجرای سیاست عملیات بازار باز، نیازمند تدبیر و تعمق بیشتر و انجام کارهای کارشناسی گسترده‌تر است.

در این راستا جهت تشخیص ماهیت فقهی عقد استصناع سؤالاتی تنظیم و برای مراجع عالی‌قدر شیعه ارسال شد. با دقت در پاسخ‌ها درمی‌یابیم که اکثریت مراجع به‌صورت عقدی مستقل و یا در قالب بیع، اجاره و جعاله به صحت این عقد اعتقاد دارند و در صورت انشاء آن به‌صورت عقد مستقل، بیع، اجاره این عقد علاوه بر صحت، عقدی لازم خواهد بود و در صورت انشاء آن در قالب جعاله عقدی جایز است. بنابراین در همه صور مذکور صحت این عقد منوط به پرداخت تمام مبلغ قرارداد در مجلس عقد نیست. بر این اساس می‌توان قرارداد استصناع منعقد نمود و به‌جای پرداخت همه مبالغ به‌صورت نقدی، اوراق استصناع را که حکایت از دین واقعی انتشاردهنده آن در سررسید مشخص در آینده دارد، به‌عنوان سند بدهی، به طرف مقابل تحویل نمود. این اوراق به‌گونه‌ای طراحی می‌شود که قابلیت خرید و فروش در بازار ثانویه اوراق بهادار را خواهد داشت و بانک مرکزی نیز می‌تواند به خرید و فروش آن اقدام نماید.

عوامل مؤثر در انتقال تابع تقاضا عبارت از ثروت، بازدهی انتظاری، تورم انتظاری، ریسک، نقدشوندگی این اوراق و سیاست انبساطی بانک مرکزی و عوامل انتقال تابع عرضه عبارت از سوددهی انتظاری فرصت‌های سرمایه‌گذاری، تورم انتظاری، وضعیت کسری بودجه دولت و سیاست انقباضی پولی می‌باشند.

از طریق انتشار این اوراق با مجوز رسمی دولت و بانک مرکزی و با جمع‌آوری سرمایه‌های کوچک و سرگردان، می‌توان منابع لازم را برای اجرای طرح‌های اقتصادی وزارتخانه‌ها، شرکت‌های دولتی و غیردولتی تدارک دید و کسری بودجه دولت را تأمین مالی کرده و به گسترش بازار سرمایه و تنوع بخشی آن همت گماشت و مهم‌تر از همه، می‌توان با توجه به ممنوعیت بهره در بانکداری اسلامی و به تبع آن عدم امکان به‌کارگیری اوراق قرضه، ابزار مناسبی را برای اعمال سیاست انبساطی و انقباضی پولی جهت کنترل حجم پول و نقدینگی در اختیار بانک مرکزی قرارداد.

کلمات کلیدی: عقد استصناع، اوراق استصناع، سیاست پولی، ابزار پولی، عملیات بازار باز (OMO)، بانک مرکزی، بانکداری اسلامی.